

בס"ד. ש"פ מקץ, שבת חנוכה, מבה"ח טבת, ה'תשכ"ח

(הנחה בלתי מוגה)

ועל הנסים כו' רבת את ריבם דנת את דינם נקמת את נקמתם כו'¹, הנה הפירוש בזה הוא ע"ד מ"ש² בקנאו את קנאתי, ופירש רש"י בנקמו את נקמתי, בקצפו את הקצף שהי' לי לקצוף, וכן הוא הפירוש במ"ש רבת את ריבם, היינו, שהקב"ה רב את הריב שהי' לישראל לריב (דלא כהפירוש הפשוט שהקב"ה עושה ריב בשביל ישראל), היינו, שישנו ריב שצריכים בני"י לריב אותו (ריבם), וריב זה עושה הקב"ה בעצמו.

ב) והענין בזה, דהנה, הריב של בני"י (ריבם) הוא כללות הריב עם הלעו"ז כדי שיוכלו לעשות דירה לו ית'. וכמשל עשיית הדירה בשביל אדם נכבד, ועאכו"כ בשביל מלך, ועאכו"כ בשביל מלך גדול ונורא, שצריכים תחילה לנקות את הדירה מכל הענינים הבלתי רצויים, ורק אח"כ יכולים להכניס בה כלים נאים כו' עד שתהא ראוי' לדירת המלך³. וענינו בעבודה, שכדי שתוכל להיות העבודה דעשה טוב, צריך להיות תחילה העבודה דסור מרע⁴, ובזה גופא, הנה כיון שצריכים לעשות דירה למלך גדול ונורא, אזי לא מספיק נקיון סתם, אלא צריך להיות הנקיון ביותר, והיינו, שצריך להיות סור מרע בתכלית, שלא זו בלבד שדוחה את הרע בפועל, אלא שאין אצלו אפשריות לענין של רע, שזהו ע"י המיאוס ברע, וכפי שמבאר אדמו"ר מהר"ש בד"ה רבת את ריבם תרכ"ח (שנאמר לפני מאה שנה)⁵, שהפרש גדול יש ביניהם, שכאשר ימאס ברע הנה ירגז על הרע ויהי' לו שונא בתכלית, אבל סור מרע אינו אלא שמדחה אותו מלבד מפני ביטול רצונו לרצון ה', אבל אינו שונא לרע בעצם, ואז עדיין יש מקום ליניקת הרע ממנו מצד איזה אהבה וקירוב שיש לו עדיין עם הרע בעצם, אע"פ שמדחהו לגמרי מלהיות בפועל ממש, ורק כשירגז ויכעוס על הרע וישנאנו בתכלית, אז אין מקום ליניקת הרע ממנו, דמאחר שהוא שונאו בתכלית השנאה, איך יקבל שפע ממנו, וכידוע שכל ענין

(1) נוסח הודאת "ועל הנסים" דחנוכה.

(4) תהלים לד, טו.

(5) סה"מ תרכ"ח ע' מא ואילך.

(2) פינחס כה, יא.

(3) לקו"ת בלק ע. ג.

של השפעה הוא ממדת החסד, שהו"ע האהבה וההתקרבות, אבל בשמאל הדוחה ומרחק בתכלית הריחוק אי אפשר להמצא ממנו שפע וחיות.

ובפרטיות יותר, הנה החילוק בין סור מרע למואס ברע הוא ע"ד החילוק שבין אצילות לבי"ע, ובעבודה הוא ע"ד החילוק שבין עבודת הבינונים לעבודת הצדיקים, כידוע⁶ שהחילוק שבין צדיקים להמדריגת שלמטה מהם הוא ע"ד החילוק שבין אצילות לבי"ע. והענין בזה, דהנה, אצילות הוא עולם האחדות⁷, ועז"נ⁸ לא יגורך רע, והיינו, שלא זו בלבד שאין שם רע בפועל, אלא עוד זאת, שאין אפילו אפשריות למציאות הרע. משא"כ עולמות בי"ע, הרי אפילו עולם הבריאה יש בו מציאות של רע, אלא שרובו טוב ומיעוטו רע⁹, היינו, שהרע בטל אל הטוב (ולכן מצינו לפעמים שעולם הבריאה נקרא בשם עלמין סתימין¹⁰), ומ"מ, כיון שיש בו מציאות רע, לכן אפשר להיות מזה יניקה לחיצונים כו'. ועד"ז הוא החילוק בין מדריגת הבינונים למדריגת הצדיקים, דהנה, אע"פ שמדריגת הבינוני היא באופן שלא עבר עבירה מימיו ולא יעבור לעולם¹¹, מ"מ, יש אצלו אפשריות למציאות הרע, שהרי נופלים לו מחשבות זרות כו', אלא שדוחה אותם מיד כו', וכמבואר בתניא¹² שמהותו ועצמותו של הרע הוא בתקפו ובגבורתו כו', ואדרבה נתחזק יותר בהמשך הזמן שנשתמש בו הרבה באכילה ושתי' ושאר עניני עוה"ז. אמנם, מדריגת הצדיקים, ובפרט צדיק גמור שמואס ברע ושונאו בתכלית השנאה¹³, הרי זה באופן שאין אפשריות כלל למציאות הרע, ועד שלא שייך אצלם אפילו עבירה בשוגג, שכאה מצד התגברות נפש הבהמית שמנוגה (כמבואר באגה"ק¹⁴), כמ"ש¹⁵ לא יאונה לצדיק כל און. וזהו כללות ענין הריב של בני" (ריבם), שצריכים לריב עם הלעו"ז ולפעול שלא תהי' אפשריות למציאות הרע, ובמילא לא תהי' יניקה ללעו"ז. וכאשר העבודה הרוחנית של בני" היא כדבעי, אזי נמשכים להם גם כל ההשפעות בגשמיות, כמ"ש¹⁶ אם בחוקותי תלכו וגו' ונתתי גשמיכם בעתם וגו'.

6) ראה אוה"ת ואתחנן ע' תד.	תרכ"ט ע' קצה. ובכ"מ.
7) ראה עבוה"ק ח"א פ"ד. ובכ"מ.	11) תניא רפי"ב.
8) תהלים ה, ה. לקו"ת במדבר ג, סע"ג	12) פי"ג.
9) ראה עץ חיים שער מג (שער ציור עולמות) בהקדמה להדרוש. וראה גם שם שער מז (שער סדר אבי"ע) פ"ד. שער מח (שער הקליפות) פ"ג.	13) תניא פ"י (טו, א). וראה גם ד"ה בלע המות לנצח תשכ"ה ס"ג (תו"מ סה"מ אב ע' קכב ואילך).
10) ראה לקו"ת במדבר ד. ב. סה"מ	14) סו"ס כח.
	15) משלי יב, כא.
	16) בחוקותי כו, ג"ד.

ג) **אמנם** כאשר חסר ענין הריב בעבודתם של ישראל, אזי נעשה מעמד ומצב של גלות, וכמו שהי' בימי חנוכה, דאף שבנ"י ישבו על אדמתם בארץ הקודש וביהמ"ק עמד על מכונו, ולא במעמד ומצב שמפני חטאינו גלינו מארצנו¹⁷, הרי מ"מ עמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל כו', ועד שאמרו כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל¹⁸, היפך ענין האמונה, שזהו"ע של עבודה זרה רח"ל ששקולה כנגד כל התורה כולה¹⁹. והיינו, לפי שהי' חסר בעבודתם הענין דכירור הרע לגמרי, ולכן היתה יכולה להיות יניקה ללעו"ז כו'. אך עז"נ ואתה כו' עמדת להם בעת צרתם רבת את ריבם, היינו, שכאשר בנ"י היו בעת צרה, שהיו בשפל המדריגה, ולכן הי' חסר בעבודתם הריב עם הלעו"ז, אזי רבת את ריבם, שהקב"ה רב את הריב שהי' לישראל לריב, והיינו, שהריב עם הלעו"ז נעשה ע"י הקב"ה בדרך של אתערותא דלעילא, מלמעלה למטה, ועי"ז הי' הנצחון במלחמה. ואף שידוע שהנצחון במלחמה הי' ע"י מסירת נפשם של החשמונאים, הרי נוסף לכך שענין המס"נ הי' רק אצל המיעוט, ולא אצל רובם ככולם, שהיו בשפל המדריגה [דלא כמו בפורים (אף שבכמה ענינים משתווים חנוכה ופורים זל"ז²⁰)], שענין המס"נ הי' לא רק אצל מרדכי ואסתר, אלא אצל כל בנ"י²¹], הנה גם ענין המס"נ שהי' אצל המיעוט לא הי' כדי לפעול את הנס, כי הנס הי' באופן של אתערותא דלעילא בלבד, וענין המס"נ הוצרך להיות בכדי שיהי' כלי לקבל את הגילוי שנמשך מלמעלה באופן של אתערותא דלעילא, והיינו, דכיון שהגילוי שנמשך מלמעלה באופן של אתערותא דלעילא הוא למעלה מהשתלשלות, הנה בכדי לעשות כלי שיוכל לקבל גילוי זה לא מספיקה העבודה באופן של הבנה והשגה שהיא במדידה והגבלה, אלא הכלי לזה הוא דוקא ענין המס"נ שלמעלה ממדידה והגבלה.

וזזהו גם דיוק הלשון עמדת להם כו' רבת את ריבם, עמדת דייקא, ענין של עמידה דוקא. דהנה, ידוע החילוק שבין עמידה לשיבה²², ששיבה הו"ע של השפלה וצמצום, שהראש נשפל למטה כו', משא"כ בעמידה אזי הראש הוא בגובה, ובאופן כזה (כפי שהראש הוא מצד עצמו) נמשך הוא גם למטה ברגל. והו"ע המשכת מוחין דגדלות (כפי שהמוחין

17) תפלת מוסף דיו"ט.

הערה 2. וש"נ.

18) ב"ר פ"ב, ד. ועוד. וראה תו"א וישב

21) ראה גם תו"מ סה"מ כסלו ע' קלב.

22) ראה תו"א בראשית א, ב. אוה"ת

ל, א.

19) הוריות ת, סע"א.

בהעלותך ע' שנט ואילך. המשך תער"ב ח"ב

20) ראה התנועדות תש"נ ת"ב ע' 34 ע' תשא.

הם מצד עצמם)²³. וזהו עמדת להם כו' רבת את ריבם, שבכדי לריב ריבם, שהו"ע הריב עם הלעו"ז, יש צורך בהמשכה נעלית יותר, עמדת להם, באופן של עמידה דוקא.

ד) **ויש** לקשר כל זה עם המבואר בתו"א בדרושי חנוכה²⁴, שענין נרות חנוכה הוא ע"ד מ"ש²⁵ והוי' יגי' חשכי, והיינו, שכדי להאיר את החושך, יש צורך בגילוי אור נעלה יותר, שזהו מ"ש והוי' (יגי' חשכי) בתוספת וא"ו, שהו"ע שם הוי' הב', שלמעלה מהשתלשלות²⁶, שמצד גודל מעלתו ביכלתו להאיר את החושך. והענין בזה, דהנה, הלשון חשכי (חושך שלי) מורה על מעמדם ומצבם של בני" מצד עצמם, וכנ"ל שבימי חנוכה היו בני" בשפל המדריגה, שהי' חסר אצלם ענין הריב עם הלעו"ז, ולכן הוצרך להיות רבת את ריבם, ע"י הקב"ה, שזהו"ע והוי' יגי' חשכי, והיינו, שכללות הענין דנר חנוכה הוא להאיר את החושך, שזהו"ע רבת את ריבם, שהוא הריב עם הלעו"ז. וכדי להאיר את החושך צ"ל המשכת האור שלמעלה מהשתלשלות, שעז"נ והוי' (בתוספת וא"ו) יגי' חשכי, וזהו גם הענין דעמדת להם כו', עמידה דוקא, כנ"ל.

ה) **וביאור** הענין²⁷, דהנה, איתא בגמרא²⁸ נר חנוכה משמאל ומזוזה מימין, והיינו לפי שענינו של נר חנוכה הוא הבירור דקו השמאל. והענין בזה, דהנה, מזוזה קאי על כל המצוות, שהרי מזוזה שקולה כנגד כל המצוות²⁹, לפי שהיא כוללת את כל המצוות, וכללות המצוות הם בקו הימין, כפי שמצינו שכל המצוות נקראים ע"ש מצות הצדקה, כמ"ש³⁰ וצדקה תהי' לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת, וצדקה נקראת בשם מצוה סתם³¹, והרי צדקה היא בקו הימין והחסד. והיינו, לפי שקיום המצוות הוא רק בדברים המותרים, כמארז"ל³² לא הוכשר למלאכת שמים אלא טהורים ומותרים בפין, ועי"ז נעשה הבירור דקליפת נוגה, שממנה נמשך החיות לכל הדברים המותרים. משא"כ בנוגע לג' קליפות הטמאות, לא יכול להיות הבירור בדרך קירוב, כי אם בדרך

(27) בהבא לקמן — ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 223 ואילך, ובהנסמן שם.

(28) שבת כב, א.

(29) ראה סידור שער החנוכה ערה, א.

(30) ואתחנן ו, כה. וראה תו"א מקץ מב, ג. ובכ"מ.

(31) תניא פל"ז (מת, ב).

(32) שבת כח, ב.

(23) ראה המשך תער"ב ח"ג ע' א'רצא ואילך. סה"מ תרפ"ט ע' 33 ואילך. ד"ה ואתה ברחמין הרבים תשי"ז (תו"מ ח"י"ח ע' 304 ואילך).

(24) מקץ לד, א. מא, א. שם, ג.

(25) שמואל"ב כב, כט.

(26) ראה לקו"ת דרושים לר"ה נט, א.

ריחוק ודחי, דהיינו ע"י קיום מצוות לא תעשה דוקא. אך ע"י התורה נעשה גם הבירור דג' קליפות הטמאות בדרך קירוב (כמו הבירור דקליפת נוגה ע"י קיום המצוות בדברים המותרים), שהרי התורה מתלבשת ויורדת לדון גם בנוגע לדברים אסורים ודברים טמאים, לברר את ההלכה שדבר זה כשר ומותר ודבר זה טרף ואסור (שאסור וקשור בידי החיצונים), כמו אלו טרפות ואלו כשרות³³, והיינו, שלימוד התורה הוא באופן של התעסקות ויגיעה ופולפול גם באלו טרפות באותו אופן כמו באלו כשרות כו'. וכל זה הוא רק בלימוד התורה, שע"י נעשה הבירור גם בדברים האסורים שהם מגקה"ט, משא"כ בנוגע למעשה בפועל, נעשה הבירור רק בדברים המותרים שהם מק"נ. והנה, ענין נר חנוכה הוא כמו התורה, כידוע שנר חנוכה שייך לתורה אור³⁴, והיינו, שע"י נר חנוכה נעשה הבירור גם בגקה"ט שהם בקו השמאל, שזהו"ע נר חנוכה משמאל. וכפי שמבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר בד"ה מאי מברך³⁵ (שנדפס זה עתה) במעלת מצוות דרבנן, שביניהם גם מצות נר חנוכה, שיש בהם מעלת מצוות עשה ומעלת מצוות לא תעשה, היינו, שעל ידם פועלים הבירור בגקה"ט כמו ע"י מצוות לא תעשה, אבל לא בדרך של ריחוק ודחי, כי אם בדרך של קירוב, כמו במצוות עשה. וע"ד הבירור דימות המשיח, כדאיתא בגמרא³⁶ עכו"ם מאי בעו התם (לעתיד לבוא, כאשר את רוח הטומאה אעביר מן הארץ³⁷), דכתיב³⁸ ועמדו זרים ורעו צאנכם ובני נכר אכריכם וכורמיכם, והיינו, שתהי' גם מציאותם של אוה"ע, אלא שאז אהפוך אל עמים שפה ברורה גו' לעבדו שכם אחד³⁹.

אמנם כדי לברר גם את קו השמאל, צריך להיות המשכת האור מבחי' שלמעלה מסדר השתלשלות, שזהו"ע והוי' יגי' חשכי, הוי' דלעילא, כנ"ל. וכמבואר בד"ה מאי מברך הנ"ל, שע"י מצוות עשה נמשך חיצוניות האור שמתלבש בכלים, וע"י מצוות לא תעשה נמשך פנימיות האור (הן הפנימיות של החיצוניות והן הפנימיות בעצם), שהוא למעלה מהתלבשות בכלים ונמשך בבחי' מקיף, אמנם ע"י מצוות דרבנן, שבכללם גם מצות נר חנוכה, נמשך גם פנימיות האור באופן של התלבשות בכלים,

(33) חולין פ"ג. (36) פסחים סח, א — הוכא ונתבאר בד"ה

(34) משלי ו, כג. פרש"י שבת כג, ב — רבת את ריבם תרכ"ח הנ"ל.

(37) זכרי' יג, ב.

(38) ישעי' סא, ה.

(39) צפני' ג, ט.

(33) חולין פ"ג.

(34) משלי ו, כג. פרש"י שבת כג, ב — ד"ה בנים. תו"א מקץ לב, ב. ועוד.

(35) ה"ש"ת (קונטרס קכב — נדפס לאח"ז

בסה"מ ה"ש"ת ע' ע ואילך).

והיינו לפי ששורש ההמשכה הוא מעצמות אוא"ס שלמעלה גם מפנימיות האור. וזהו גם מה שנרות חנוכה הם במספר שמונה, דלא כנרות המקדש שהם במספר שבע, והיינו שהעילוי דנרות חנוכה הוא ע"ד כינור דלעתיד שיהיו בו שמונה נימין⁴⁰ (ובו נכלל גם כינור של עשר נימין⁴⁰, עלי עשור⁴¹), כמבואר במק"א⁴² שהו"ע ח"פ הוי' שלמעלה מז"פ הוי', שזהו כללות האור שלמעלה מהשתלשלות שיתגלה לעתיד. וענינו בעבודה הו"ע המסירת נפש, שזהו הכלי להמשכת האור שלמעלה מהשתלשלות, שדוקא על ידו יכול להיות ענין הבירור גם בגקה"ט [וע"ד ביאור הצ"צ⁴³ שע"י הנסיונות נעשה הבירור גם בגקה"ט], משא"כ ע"י עבודה שע"פ הבנה והשגה, שעל ידה יכול להיות רק הבירור דק"נ ע"י קיום המצוות בדברים המותרים, ואילו בנוגע לגקה"ט נעשה רק ענין של דחי', ע"י מצוות לא תעשה.

(ו) וזהו מ"ש בנוסח ועל הנסים, עמדת להם בעת צרתם רבת את ריבם כו', שזוהי הנתינת כח לכאו"א מישראל, שבכל מעמד ומצב שנמצא, גם בהיותו בשפל המצב, ישנה ההמשכה מלמעלה בדרך אתערותא דלעילא לריב את הריב עם הלעו"ז, ועד לאופן שגם המנגד יתהפך לטוב, וע"ד מ"ש⁴⁴ כי ברבים היו עמדי, שגם מציאות הרבים נעשית עמדי, ולא עוד אלא שענין זה נעשה ללא מלחמה (כמו בימי חנוכה שהי' צורך בענין של מלחמה), אלא באופן דפדה בשלום⁴⁵, גם בזמני העבודה דתפלה וצדקה. ועד"ז בנוגע לכללות ישראל, כפי שמסיימים בנוסח דעל הנסים: ולעמך ישראל עשית תשועה גדולה ופורקן כהיום הזה, ואחר כך באו בניך לדביר ביתך ופנו את היכלך וטהרו את מקדשך והדליקו נרות בחצרות קדשך — בביהמ"ק השלישי שיבנה במהרה בימינו ע"י משיח צדקנו.

44) תהלים נה, יט. וראה ירושלמי סוטה פ"א סה"ח. במדב"ר פ"ט, כד. אוה"ת (יהל אור) עה"פ (ע' רט).
45) תהלים שם. וראה המשך פדה בשלום תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט ע' קסב ואילך) ותש"ד (פי"ט ואילך — סה"מ ה'תש"ד ע' 106 ואילך).

40) ערכין יג, ב.
41) תהלים צב, ד. ערכין שם.
42) אוה"ת חנוכה שכו, ב ואילך. סד"ה ואתה ברחמיך הרבים תרח"ץ (סה"מ תרח"ץ ע' קפב ואילך).
43) סה"מ צ' להצ"צ קפו, סע"א ואילך.